

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Директор інституту
Засенко В.В. _____

“18” травня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Теоретико-методологічні проблеми освіти осіб
із особливими потребами**

напрямок підготовки 05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта
спеціальність 053 Психологія, 016 Спеціальна освіта
відділ аспірантури і докторантури

2020-2021 навчальний рік

Робоча програма **«Теоретико-методологічні проблеми освіти осіб із особливими потребами»** для здобувачів доктора філософії за напрямом підготовки **05 Соціальні та поведінкові науки**, спеціальність **053 Психологія ; 01 Освіта** , спеціальність **016 Спеціальна освіта**
16 с.

Розробники: Литовченко Світлана Віталіївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Робочу програму схвалено на засіданні відділу відділу освіти дітей з порушеннями слуху

Протокол від "23" квітня 2020 року № 3

Завідувач відділу

Литовченко С.В.

Схвалено вченою радою Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України за напрямом підготовки (спеціальністю) **05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія, 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта**

Протокол від "14" травня 2020 року № 4

"18" травня 2020 року

Голова вченої ради _____ Засенко В.В.

©Литовченко С.В., 2020 рік

© Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта	Нормативна	
	Напрямок підготовки 053 Психологія 016 Спеціальна освіта		
Модулів – 1	Спеціальність: 053 Психологія 016 Спеціальна освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		1-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 30		2-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 10 самостійної роботи студента – 20	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Доктор філософії	Лекції	
		6 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		4 год.	год.
		Самостійна робота	
		20 год.	
		Вид контролю:	
екз.	2 залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів) компетентності у галузі теоретико-методологічних засад освіти осіб із особливими потребами на основі еволюційної модернізації спеціальної освіти, які можуть бути застосовані у дослідницькій та викладацькій діяльності.

Завдання:

Формування та розвиток компетентностей здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної діяльності та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК)

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

– Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів спеціальної педагогіки та інших наук стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі освіти осіб із особливими освітніми потребами.

– Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

– Здатність до виявлення значимих проблем і факторів організації супроводу та підтримки осіб з особливими освітніми потребами (відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності).

– Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати освітнє середовище.

– Здатність до критичного оцінювання наслідків політики у сфері освіти осіб з особливими потребами, визначення рекомендацій стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення освітньої галузі.

– Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

Додатково для освітньо-наукових програм:

Здатність упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

– ознайомлення із сучасними концепціями і теоріями функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами;

– знання теоретико-методологічних проблем освіти осіб із особливими потребами;

– розуміння соціальної моделі сприйняття інвалідності, за якої потреби не виступають у якості гальмуючих повноцінне функціонування у соціумі, а стимулюють розвиток доступного освітнього середовища;

– започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності;

– критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен

знати:

- теорію та методологію освіти осіб із особливими потребами (спеціальної освіти);
- методологічні підходи до освіти осіб з особливими освітніми потребами;
- теоретико-методологічні проблеми освіти осіб із особливими потребами;
- методи дослідження проблем освіти осіб із особливими потребами;
- як розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості освітніх послуг та управлінських рішень;

вміти:

- визначати методологічні основи та науковий апарат дослідження;
- орієнтуватися в сучасних теоретичних дослідженнях (національних, зарубіжних) у галузі освіти осіб із особливими потребами;
- визначати актуальні підходи до освіти дітей з особливими освітніми потребами у контексті сучасних стратегій розвитку освіти;
- критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань щодо освіти дітей з особливими потребами, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження;
- оцінювати наслідки політики у сфері освіти осіб з особливими потребами, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення освітньої галузі;
- демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності;
- упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність;
- моделювати процеси реабілітації та психолого-педагогічної підтримки (супроводу) осіб з особливими освітніми потребами.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методологія освіти дітей з особливими потребами.

Тема 1. Теоретико-методологічні та методичні засади освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Тема 2. Загальнонаукові (системний, аксіологічний, синергетичний, гетерологічний тощо) та специфічні підходи до освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 3. Методи дослідження проблем освіти осіб із особливими потребами.

Змістовий модуль 2. Пріоритетні напрями наукових досліджень у галузі спеціальної освіти.

Тема 4. Нова парадигма розвитку спеціальної освіти в Україні та закордоном.

Тема 5. Актуальні підходи до реформування освіти дітей з особливими освітніми потребами у контексті сучасних стратегій розвитку освіти.

Тема 6. Сучасні теоретичні дослідження щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 3. Упровадження результатів наукового пошуку в практичну діяльність.

Тема 7. Шляхи впровадження результатів наукового дослідження в практику роботи фахівців.

Тема 8. Оцінка ефективності наукових досліджень.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	с	залік	екзамен		л	п	с	залік	екзамен
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Методологія освіти дітей з особливими потребами												
Тема 1. Теоретико-методологічні та методичні засади освіти осіб з особливими освітніми потребами.	3	1	-	2			-	-	-	-		
Тема 2. Загальнонаукові (системний, аксіологічний, синергетичний, гетерологічний тощо) та специфічні підходи до освіти дітей з особливими освітніми потребами.	3	1	-	2			-	-	-	-		
Тема 3. Методи дослідження проблем освіти осіб із особливими потребами.	4	1	1	2			-	-	-	-		
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	10	3	1	6			-	-	-	-		
Змістовий модуль 2.												
Пріоритетні напрями наукових досліджень у галузі спеціальної освіти												
Тема 4. Нова парадигма розвитку спеціальної освіти в Україні та закордоном.	3	1	-	2			-	-	-	-		
Тема 5. Актуальні підходи до реформування освіти дітей з особливими освітніми потребами у контексті сучасних стратегій розвитку освіти.	3	1	-	2			-	-	-	-		

Тема 6. Сучасні теоретичні дослідження щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами.	4	1	1	2			-	-	-	-		
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	10	3	1	6			-	-	-	-		
Змістовий модуль 3.												
Упровадження результатів наукового пошуку в практичну діяльність												
Тема 7. Шляхи впровадження результатів наукового дослідження в практику роботи фахівців.	1	-	1	4			-	-	-	-		
Тема 8. Оцінка ефективності наукових досліджень.	1	-	1	4			-	-	-	-		
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	10	-	2	8			-	-	-	-		
Усього годин	30	6	4	20	2		-	-	-	-		
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	-											

с – самостійна робота

5. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Змістовий модуль 1.</i>		
<i>Методологія освіти дітей з особливими потребами</i>		
1	Методи дослідження проблем освіти осіб із особливими потребами (методи емпіричного дослідження, методи теоретичного дослідження)	1
<i>Змістовий модуль 2.</i>		
<i>Пріоритетні напрями наукових досліджень у галузі спеціальної освіти</i>		
2	Сучасні теоретичні дослідження щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами	1
<i>Змістовий модуль 3.</i>		
<i>Упровадження результатів наукового пошуку в практичну діяльність</i>		
3	Шляхи впровадження результатів наукового дослідження в практику роботи фахівців	1
4	Оцінка ефективності наукових досліджень	1
<i>Разом:</i>		4

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії:

1. Підготовка до аудиторних занять – 5 год.
2. Підготовка до контрольних заходів – 5 год.
3. Опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях – 10 год.

Усього – 20 год.

Звіти про самостійну роботу не надаються. Вивчення відповідного матеріалу перевіряється під час поточного та підсумкового контролю знань.

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Змістовий модуль 1. Методологія освіти дітей з особливими потребами</i>		
1	Теоретико-методологічні та методичні засади освіти осіб з особливими освітніми потребами.	2
2	Загальнонаукові (системний, аксіологічний, синергетичний, гетерологічний тощо) та специфічні підходи до освіти дітей з особливими освітніми потребами.	2
3	Методи дослідження проблем освіти осіб із особливими потребами (методи емпіричного дослідження, методи теоретичного дослідження)	2
<i>Змістовий модуль 2. Пріоритетні напрями наукових досліджень у галузі спеціальної освіти</i>		
4	Нова парадигма розвитку спеціальної освіти в Україні та закордоном.	2
5	Актуальні підходи до реформування освіти дітей з особливими освітніми потребами у контексті сучасних стратегій розвитку освіти.	2
6	Сучасні теоретичні дослідження щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами.	2
<i>Змістовий модуль 3. Упровадження результатів наукового пошуку в практичну діяльність</i>		
7	Шляхи впровадження результатів наукового дослідження в практику роботи фахівців	4
8	Оцінка ефективності наукових досліджень	4
<i>Разом:</i>		20

7. Індивідуальні завдання

1. Написання рефератів.
2. Підготовка усних доповідей.
3. Творчі завдання.

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувача, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання здобувачами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи здобувача, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських (практичних) занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

8. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - методи формування свідомості (пояснення, бесіда, диспут, дискусії, метод прикладу, робота з літературою тощо);
 - методи організації діяльності і формування позитивного соціального досвіду (вправа, вимога, тренінг тощо);
 - методи стимулювання і мотивації діяльності та поведінки (емоційний вплив, заохочення тощо);
 - методи контролю ефективності освітнього процесу (діагностика, аналіз результатів діяльності, самоаналіз тощо).
2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Методи контролю

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 3 модулів.

Результати навчальної діяльності аспірантів оцінюються за 100 бальною шкалою.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки здобувача, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських (практичних) заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань аспірантів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- контрольна робота;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Оцінка	Критерії оцінювання
<i>«відмінно»</i>	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
<i>«добре»</i>	Ставиться за вияв здобувачем повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді здобувача наявні незначні помилки.
<i>«задовільно»</i>	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач спроможний усунути їх із допомогою викладача.

«незадовільно»	Виставляється здобувачеві, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться здобувачеві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення навчання без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
-----------------------	--

Система оцінювання роботи аспірантів упродовж семестру

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль ...		Модуль n	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Відвідування лекцій	1						
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	1						
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	10						
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10						
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	10						
1.6. Виконання модульної роботи	25						
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	30						
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 50							
II. Вибіркові							
Виконання завдань для самостійного опрацювання							
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5						
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5						
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5						
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	10						
2.5. Участь у науковій конференції	5						
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	5						
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10							
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60							

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

10. Розподіл балів, які отримує здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	100	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
45 – 53	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
36 – 44	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21 – 35	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним</i>

				вивченням дисципліни
--	--	--	--	----------------------

Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36 – 40 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30 – 35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24 – 29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
14 – 23	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 13		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен	залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	5	<i>зараховано</i>	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>	4		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>	4		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>	3		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>	3		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	2	<i>не зараховано</i>	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>	2		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

11. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Рекомендована література та Інтернет-джерела.
3. Методичні вказівки.
4. Орієнтовна тематика реферативних досліджень, творчих робіт, повідомлень.
5. Контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
6. Запитання і завдання до іспиту.

12. Рекомендована література

Базова

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання : навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. — Харків : Видавництво «Ранок», 2019. — 216 с. *Режим доступу:* <https://lib.iitta.gov.ua/719558/>.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. — Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. — 278 с.
3. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : ХНАУ, 2017. — 272 с.
4. Данілавичюте Е. А. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. — Особлива дитина: навчання і виховання, №3 (87), 2018. — С. 7-18.
5. Засенко В. В., Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії : Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / за ред. В. Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. — С. 68-77. *Режим доступу:* <https://lib.iitta.gov.ua/706242/>.
6. Засенко В. В., Прохоренко Л. І. Освіта «особливих» дітей: стратегія розвитку. — Рідна школа, № 3-4, 2019. — С. 48-52,.
7. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. — Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. — 300 с.
8. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. — Харків : Видавництво «Ранок», 2019. — 304 с. *Режим доступу:* <https://lib.iitta.gov.ua/719075/>.
9. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А.Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
10. О. М. Таранченко, та О. Ф. Федоренко. Концепція розвитку системи освіти дітей із порушеннями слуху в Україні. — Особлива дитина: навчання і виховання, №1, 2015. — С. 27-33.
11. Bryman, A. (2004). Social research methods. Oxford: Oxford University Press. Grinnell, M.R. Jr. & Unrau, Y.A. (Eds.). (2004). Social work research and evaluation: Quantitative and quantitative approaches. New York: Oxford University Press.
12. J. Deppeler, T. Loreman, R. Smith, Teaching and learning for all. In J. Deppeler, T. Loreman, R. Smith, and L. Florian. (Eds.), Inclusive pedagogy across the curriculum. International perspectives on inclusive education. London: Emerald Group Publishing. Find this resource, Vol. 7, p. 1-10, 2015.
13. T. Loreman, D. McGhie-Richmond, A. Kolupaieva, O. Taranchenko, et al. A Canada-Ukraine collaborative initiative for inclusive education in Ukraine: Participant perspectives. School Effectiveness and School Improvement, 27(1), p. 24-44, 2016.
14. T. Loreman, Pedagogy for Inclusive Education, Oxford Research Encyclopedia of Education, Oxford University Press USA, 2019.

15. S. Schwab, U. Sharma, T. Loreman, "Are we included? Secondary students' perception of inclusion climate in their schools", *Teaching and Teacher Education*, 75, p. 31-39, 2018.

Допоміжна

1. Діти з особливими потребами в освітньому просторі : Збірник матеріалів V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі», 10-11 жовтня 2019 року, Чернігів (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка)]. – Київ : Симоненко О. І., 2019 – 320 с. *Режим доступу:* <http://ispukr.org.ua/?p=5200#.XsT159QS9H0>.

2. Навчання дітей із порушеннями слуху : навчально-методичний посібник / С. В. Кульбіда та ін. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 216 с. *Режим доступу:* <http://lib.iitta.gov.ua/719471/1/>.

3. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. – 233 с. *Режим доступу:* <http://ispukr.org.ua/?p=5108#.XsTmUNQS9H0>

4. Практична психологія в інклюзивному середовищі : матеріали I Всеукр. наук. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 21 лютого 2019 року) / За заг. ред. В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля – Переяслав-Хмельницький: Видавець Я. М. Домбровська., 2019. – 248 с. *Режим доступу:* <http://ispukr.org.ua/?cat=17#.XsTm8NQS9H3>.

5. Психолого-педагогічні стратегії безбар'єрного освітнього середовища для дітей з порушеннями зору : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (12 березня 2019 р., м. Київ) / Упорядн.: Костенко Т. М., Кондратенко С. В., Легкий О. М. – Київ : Інтерсервіс, 2019. – 52 с. *Режим доступу:* <http://ispukr.org.ua/?cat=17#.XsTm8NQS9H3>.

6. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. – К.: «Наша друкарня». – 2018. – 176 с. *Режим доступу:* <http://ispukr.org.ua/?cat=18&paged=2#.XsTnhtQS9H0>.

13. Інформаційні ресурси

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. *Режим доступу:* <http://ispukr.org.ua/>, <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/>.

Особлива дитина: навчання та виховання. *Режим доступу:* http://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child.

Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. *Режим доступу:* https://spp.org.ua/index.php/26_02_2020.

Український соціологічний журнал. *Режим доступу:* <http://www.sau.kiev.ua/magazine.html>

Бібліотеки

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. *Режим доступу:*
<http://www.nbuv.gov.ua/>

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН України. *Режим доступу:*

<http://www.dnpb.gov.ua/>

Електронна бібліотека НАПН України. *Режим доступу:*
<https://lib.iitta.gov.ua/561/>

Наукові та громадські установи

Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. *Режим доступу:* <http://www.psyua.com.ua>.

Інститут проблем виховання НАПН України. *Режим доступу:*
<http://ipv.org.ua/>.

Інститут соціології НАН України. *Режим доступу:*
http://www.isoc.com.ua/institute/about_inst_lite.php.

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України. *Режим доступу:* <http://www.idss.org.ua/>

Соціологічна асоціація України. *Режим доступу:* <http://www.sau.kiev.ua/>

Соціальні служби

Психологічна служба системи освіти України. *Режим доступу:*
<http://psyua.com.ua/>

Психологічна служба системи освіти України / Законодавство. *Режим доступу:* <http://psyua.com.ua/page/zakon.php>

Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді. *Режим доступу:*
<http://vsirivni.com.ua/facilities/derzhavna-sots-alna-sluzhba-dlya-s-m-d-tei-ta-molod>

Київський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. *Режим доступу:* <http://www.ssm.kiev.ua/>.

Корисні посилання щодо нормативної бази

Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт:
<http://www.mon.gov.ua/>.

Міністерство соціальної політики України. Офіційний веб-сайт:
<http://www.mlsp.gov.ua/>.

Міністерство юстиції України Офіційний. веб-сайт:
<http://www.minjust.gov.ua/>.

Міністерство охорони здоров'я України. Офіційний веб-сайт:
<http://www.moz.gov.ua/>.

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом інституту і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні вченої ради і затверджується головою вченої ради.

3. Інститутом можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Робочої програми навчальної дисципліни».

4. Формат бланка – А4 (210×297 мм).